

2007

ECONOMICS - I (Optional)

100092

अर्थशास्त्र - I (वैकल्पिक)

Standard : Degree

स्तर : पदवी

Nature : Conventional

स्वरूप : पारंपारिक

Total Marks : 200

एकूण गुण : 200

Duration : 3 Hours

कालावधी : 3 तास

Note :

सूचना :

- (i) Answers to this paper must be written either in English or in Marathi.
उत्तरे इंग्रजीमधून किंवा मराठीमधून लिहिली पाहिजेत.
- (ii) Question No. 1 is compulsory. Of the remaining questions, attempt any four selecting one question from each section.
प्रश्न क्रमांक 1 अनिवार्य आहे. उर्वरित प्रश्नांमधून कोणतेही चार सोडवा पण प्रत्येक विभागातून एक प्रश्न निवडून सोडविणे आवश्यक आहे.
- (iii) Figures to the RIGHT indicate marks of the respective question.
उजवीकडील अंक संबंधित प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.
- (iv) Number of optional questions upto the prescribed number in the order in which they have been solved will only be assessed. Excess answers will not be assessed.
ज्या क्रमाने निर्धारित संख्येपर्यंत पर्यायी प्रश्नसंख्या सोडविली आहे, तेवढीच प्रश्नसंख्या तपासली जाईल, अतिरिक्त उत्तरे तपासली जाणार नाहीत.
- (v) Credit will be given for orderly, concise and effective writing.
नीटनेटक्या, संक्षिप्त व परिणामकारक लिखाणास श्रेय दिले जाईल.
- (vi) Candidate should not write roll number, any name (including their own), signature, address or any indication of their identity anywhere inside the answer book otherwise he/she will be penalised.
उत्तरपुस्तिकेच्या आतील भागात कोठेही उमेदवाराने बैठक क्रमांक, स्वतः किंवा इतरांचे नाव, पत्ता किंवा आपली ओळख देणारे चिन्ह नमूद करू नये अन्यथा तो शिक्षेस पात्र ठरेल.
- (vii) In case of any ambiguity, English version will be considered as authentic.
कोणत्याही प्रकारच्या संदेहाच्या स्थितीत, इंग्रजी भाषांतर ग्राह्य समजले जाईल.

P.T.O.

1. Answer *any four* of the following questions. (10 Marks each)
- पुढील पैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (गुण प्रत्येकी १०)
- (a) Explain the difficulties in measurement of welfare.
कल्याणाचे मापन करण्यातील अडचणी स्पष्ट करा.
- (b) What are the fiscal measures usually adopted in combating inflation ?
चलनवाढीचे नियंत्रण करण्यासाठी सामान्यपणे उपयोजिली जाणारी वित्तीय साधने कोणती ?
- (c) Explain the types of budgetary deficits.
अर्थसंकल्पीय तुटीचे विविध प्रकार विशद करा.
- (d) Evaluate the contribution of Robert Solow to the neo-classical model of growth.
रॉबर्ट सोलो यांच्या नवसनातनवादी वृद्धी प्रतिमानातील योगदानाचे मूल्यमापन करा.
- (e) Why does Malthusian and Ricardian models of growth and their limitations led Carlyle to characterize economics as a 'Dismal Science' ?
रिकार्डो आणि माल्थस यांचे वृद्धी प्रतिमान आणि त्याच्या मर्यादा कोणत्या ज्या कारणामुळे कार्लाइल यांच्या मते अर्थशास्त्र एक अनर्थकारक शास्त्र ठरले ?

SECTION - A

विभाग - A

www.mpscmaterial.com

2. Answer the following sub-questions :
- पुढील उप प्रश्नांची उत्तरे लिहा.
- (a) (i) What is 'consistency' in the behaviour of a consumer according to Hicks' Revision of Demand Theory ? 5
हिक्स यांच्या सुधारित मागणी सिध्दांतानुसार उपभोक्त्याच्या वर्तनातील सुसंगती म्हणजे काय ?
- (ii) What do you understand by the term 'Economies of Scale' ? How can these be enjoyed ? 5
'परिमाणाच्या बचती' या संकल्पनेवरून आपणास काय अर्थबोध होतो ? त्या कशा उपभोगता येतात ?
- (b) "Empirical evidences on costs have shown that the LAC curve of a firm need not necessarily be 'U' shaped". Discuss. 10
"खर्चाविषयीचे इतिहासजन्य पुरावे असे सिध्द करतात की उद्योगसंस्थांचे दीर्घकालीन सरासरी खर्च वक्र (दीसख) आवश्यकपणे इंग्रजी 'U' आकाराचे नसतात" चर्चा करा.

- (c) 'Profit is a reward for risk and uncertainty bearing'. Do you agree ? Justify your answer. 10

नफा हा जोखीम आणि अनिश्चितता पत्करण्याचा मोबदला असतो. आपण या मताशी सहमत आहात काय ? आपल्या उत्तराचे समर्थन करा.

- (d) Following is the distribution of daily wages of employees in a factory. Find median. 10

Daily Wages Rs.	120	130	140	150	160	170	180	190	200	210	220
No. of employees	7	13	17	20	21	19	16	11	6	4	2

एका कारखान्यातील कामगारांचे दैनिक वेतनानुसार वितरण पुढील प्रमाणे आहे. मध्यका काढा.

दैनिक वेतन दर रू.	120	130	140	150	160	170	180	190	200	210	220
कामगार संख्या	7	13	17	20	21	19	16	11	6	4	2

3. Answer the following sub-questions :

पुढील उप प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- (a) (i) Compare the concept of 'Consumer's Equilibrium under utility approach and indifference approach. 5

उपभोक्त्याचा समतोल या संकल्पनेची उपयोगिता दृष्टिकोन आणि समवृत्ती दृष्टिकोनातून तुलना करा.

- (ii) What do you mean by a 'return to a single variable factor ? When does it diminish ? 5

एखाद्या बदलत्या घटकाचे प्रतिफल या संकल्पनेवरून आपणास काय अर्थबोध होतो ? ते केव्हा घटते ?

- (b) State and explain the characteristics of a monopolistically competitive market. 10
How it's pricing is different from that of a perfect competition ?

मक्तेदारी युक्त स्पर्धेची वैशिष्ट्ये स्पष्टपणे लिहा. या बाजारातील किंमत निश्चिती पूर्ण स्पर्धेच्या बाजारापेक्षा कशी भिन्न असते ?

- (c) Critically examine the Loanable Funds Theory of interest. 10

व्याजदराच्या कर्जाऊ निधी सिध्दांताचे समीक्षणात्मक परीक्षण करा.

- (d) Find the standard deviation of the series 2, 5, 7, 6. 10

2, 5, 7, 6 या मालिकेचे प्रमाण विचलन काढा.

P.T.O.

SECTION - B

विभाग - B

4. Answer the following sub-questions :

पुढील उप प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- (a) (i) Explain with suitable example, the 'Value Added Method' of national income estimation by output approach. 5
एखाद्या सुयोग्य उदाहरणाव्दारे उत्पादन दृष्टिकोनातून राष्ट्रीय उत्पादनाचा अंदाज करण्याची पध्दत विशद करा.
- (ii) What is money multiplier ? How does it affect the money supply with the public ? 5
पैसा (चलन) गुणक म्हणजे काय ? तो लोकांच्या हातातील पैशाचा पुरवठा कसा प्रभावित करतो ?
- (b) What happens to the MEC when; (i) Labour demand for higher wages increase the cost. (ii) cost of raising new capital increases and (iii) government allows the firm to depreciate machinery at a faster rate. 10
पुढील घटनांचा उद्योगसंस्थेच्या भांडवलाच्या सीमान्त कार्यक्षमतेवर कोणता परिणाम संभवतो ? (१) कामगारांनी अधिक वेतनवाढ मागितल्याने उत्पादन खर्च वाढतो. (२) नव्या भांडवल उभारणीचा खर्च वाढतो. (३) शासन उद्योगसंस्थांना अधिक दराने घसारा कापण्याची मुभा देते.
- (c) Hicks' theory is a real theory of business cycles. Discuss fully. 10
हिक्स यांचा सिध्दांत व्यापार चक्रांबाबत वास्तव सिध्दांत आहे. विस्ताराने चर्चा करा.
- (d) How can equilibrium in the goods and money market and also in the balance of payments account attained simultaneously ? 10
वस्तू बाजार आणि चलन बाजार तसेच व्यवहारशेष यांचे समतोल एकाच वेळी कसे साध्य करता येतील ?

5. Answer the following sub-questions :

पुढील उप प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- (a) (i) How is GDP estimated by aggregate spending approach ? Give equation and explain each item of spending. 5
समग्र खर्च परिव्यय दृष्टिकोनातून स्थूल राष्ट्रीय उत्पन्नाचा अंदाज कसा काढतात ? समग्र खर्चाचे समीकरण लिहा आणि खर्चाची प्रत्येक बाब विशद करा.

- (ii) Write primary functions of money. How will you distinguish between 'money' and 'near-money' ? 5
पैशाची प्राथमिक कार्ये लिहा. आपण पैसा आणि सदृश्य पैसा यांतील फरक कसा ओळखाल ?
- (b) State and explain 'Say's Law of Market'. Why does it stand rejected today ? 10
से यांचा बाजाराचा नियम स्पष्टपणे लिहा. आज हा नियम का नाकारला जातो ?
- (c) Explain P. A. Samuelson's model of business cycle as an improvement over monetary theory of business cycles. 10
पी.ए. सॅम्युअलसन यांचे व्यापारचक्र प्रतिमान त्याच्या चलनजन्य स्पष्टीकरणावरील सुधारणा म्हणून स्पष्ट मांडा.
- (d) Discuss IS-LM model of equilibrium in the level of economic activity. 10
आर्थिक उलाढालीतील समतोलालाच्या IS-LM प्रतिमानाची चर्चा करा.

SECTION - C

विभाग - C

6. Answer the following sub-questions :

पुढील उप प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- (a) (i) Which country do we call a poor country ? 5
कोणत्या देशाला आपण गरीब देश असे संबोधितो ?
- (ii) Explain the significance of CRR as an effective measure for regulating credit ? 5
पत नियमनाचे एक प्रभावी साधन म्हणून 'रोख निधी गुणोत्तराचे' महत्त्व विशद करा.
- (b) Critically examine Quantity Theory of Money by Irving Fisher. 10
आयर्विंग फिशर यांच्या चलन संख्याभान सिध्दांताचे समीक्षण करा.
- (c) Describe any five financial assets that are transacted in money market. 10
चलन बाजारात ज्यांच्या उलाढाली होतात अशा कोणत्याही पाच वित्तीय ऐवजांचे वर्णन लिहा.
- (d) What do you understand by the term 'Banking Sector Reforms' ? What do they include ? 10
'बँकिंग क्षेत्रातील सुधारणा' या संकल्पनेवरून आपणांस काय अर्थबोध होतो ? त्यात कशाचा समावेश होतो ?

P.T.O.

	Marks गुण
7. Answer the following sub-questions : पुढील उप प्रश्नांची उत्तरे लिहा.	
(a) (i) Explain in brief, the role of public finance in a market economy. बाजाराधिष्ठित अर्थव्यवस्थेतील सार्वजनिक वित्ताची भूमिका थोडक्यात विशद करा.	5
(ii) Narrate the functions of Central Bank as 'bankers' bank' बँकांची बँक म्हणून मध्यवर्ती बँकेची कार्ये थोडक्यात वर्णून लिहा.	5
(b) Point out the difference between 'social goods' and merit goods. सामाजिक वस्तू आणि गुणवत्तेच्या वस्तू यातील फरकाचे मुद्दे स्पष्ट करा.	10
(c) Bring out the constituents of organised and unorganized money markets in India. भारतीय चलन बाजारातील संघटित आणि असंघटित क्षेत्रातील विविध घटक कोणते आहेत ?	10
(d) Describe the working of Repo and Reverse Repo transactions in Indian Money Market. What purpose do those serve ? भारतीय चलन बाजारातील रेपो आणि रिव्हर्स रेपो उलाढालीची कार्यप्रणाली वर्णून लिहा. या उलाढाली कोणत्या हेतूच्या पूर्तीसाठी केल्या जातात ?	10

SECTION - D

www.mpscmaterial.com
विभाग - D

8. Answer the following sub-questions : पुढील उप प्रश्नांची उत्तरे लिहा.	
(a) (i) What are the economic indicators development ? विकासाचे आर्थिक निर्देशक कोणते असतात ?	5
(ii) Write in brief, the role of foreign capital in the development of a developing economy. एखाद्या विकसनशील अर्थव्यवस्थेच्या विकासातील विदेशी भांडवलाची भूमिका संक्षिप्त रूपात लिहा.	5
(b) Explain the concepts of Human Development Index (HDI) and Gender Empowerment Measure (GEM). What are the indicators of HDI and GEM ? मानव विकास निर्देशांक (HDI) आणि लिंग सक्षमीकरण मापक (GEM) या संकल्पना विशद करा. HDI आणि GEM चे निर्देशक कोणते आहेत ?	10

- (c) In what way is Ricardo's Law of Comparative Advantage superior to Smith's theory of Absolute Advantage ? 10

रिकाडों यांचा तौलनिक लाभाचा नियम स्मिथ यांच्या निरपेक्ष लाभ सिध्दांतापेक्षा कोणत्या प्रकारे-श्रेष्ठ आहे ?

- (d) What was the outcome of the trade negotiations at Doha round (November 2001) of the WTO for developing nations ? 10

जागतिक व्यापार संघटनेच्या दोहा फेरीत (नोव्हें. २००८) ज्या व्यापारी वाटाघाटी झाल्या त्यांचे विकसनशील देशांना काय फलित मिळाले ?

9. Answer the following sub-questions :

पुढील उप प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- (a) (i) What do you mean by the term 'sustainable development ? 5

'चिरायू विकास' या संकल्पनेवरून आपणास काय अर्थबोध होतो ?

- (ii) Briefly discuss the role of MNCs in the development of LDCs. 5

अल्पविकसित देशातील विकासात बहुराष्ट्रीय कंपन्यांच्या भूमिकेची संक्षिप्त चर्चा करा.

- (b) What is Human Poverty Index (HPI) ? How is it worked out in India ? 10

'मानवी दारिद्र्य निर्देशांक' म्हणजे काय ? भारतात तो कसा काढतात ?

- (c) What is the contribution of Heckscher - Ohlin to the theory of international trade ? 10

हेक्सचर-ओ'लिन यांचे आंतरराष्ट्रीय व्यापार सिध्दांतातील योगदान कोणते आहे ?

- (d) Discuss the success and failure of SAARC in developing regional trade in South Asia. 10

दक्षिण आशियामध्ये प्रादेशिक व्यापार विकसित करण्यातील 'सार्कच्या' यशापयशाची चर्चा करा.

- o O o -

www.mpscmaterial.com